

aspselefältet, ett glacifluvialt delta nära gränsen mellan ångermandland och lappland

birgitta luksepp

*En brottsling återvänder alltid till brottsplatsen säger ett ord-
språk. I mitt fall gäller det platsen för ett naturgeografiskt fält-
arbete, som jag återvände till denna höst. Det var en lycka att
återse Aspselefältet, över 50 år efter det att fältarbetet utfördes.
Till svunna dagar återgår min tanke än så gärna...*

Förmodligen skriver studenter även nu-
mera uppsatser i geografi men kanske inte
på samma sätt som på 50-talet. Geografin
för 2 betyg (40 p, numera 60 hp) lästes då
som följer: en termin naturgeografi och
en termin kulturgeografi. Det var föreläs-
ningar, seminarier och praktiska kurser i
bland annat fältmätning och kartografi.
Ett visst antal exkursionsdagar ingick och
en uppsats som högtidligen skulle ventile-
ras med opponent under ett seminarium.
Själv skulle man även framträda som
opponent.

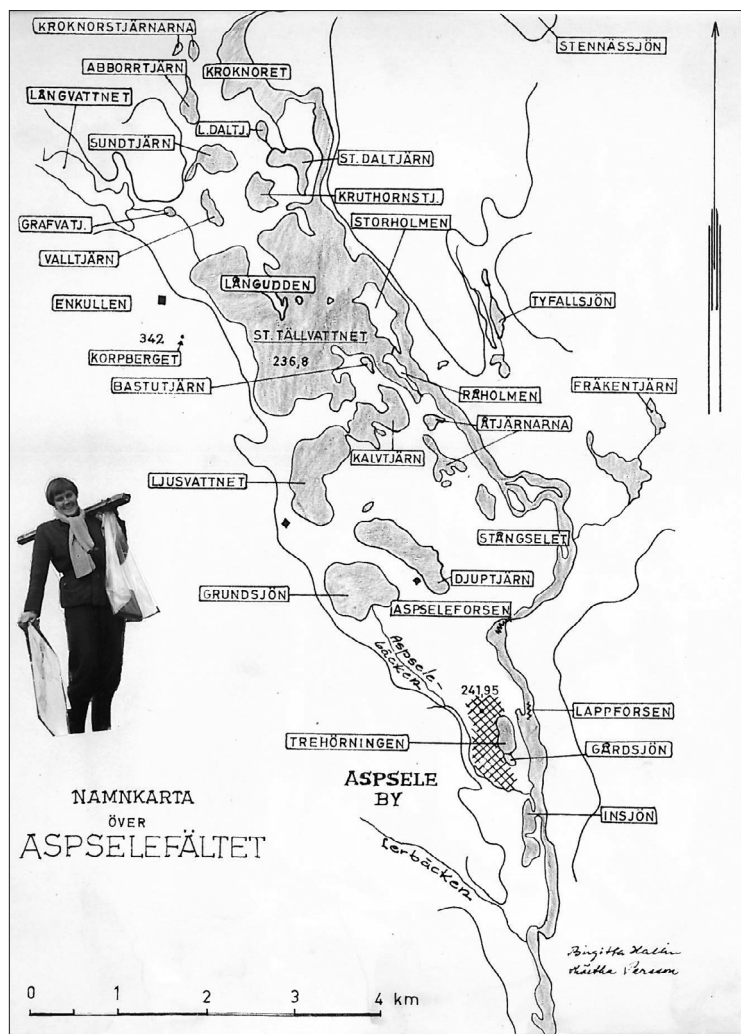
Året var 1956 och min vän Märtha
Persson, gift Henningsson, och jag skul-
le tillsammans skriva en naturgeografisk
uppsats. Eftersom vi båda var biologer var
det ganska givet att vi ägnade oss åt natur-
geografi. De flesta läste med inriktning på
en lärartjänst och därför var ämneskom-
binationerna vanligen biologi/geografi och

historia/geografi. De som läste det senare
ägnade sig då åt kulturen.

Vår instruktion löd: »Läs Sändlers be-
skrivning, gå över området, kartlägg ett
intressant avsnitt!» Denne Sandler hade
per häst skrittat över ett mindre glaciflivi-
alt delta vid Aspsele, som ligger vid Gide-
älven, nära gränsen mellan Ångermandland
och Lappland.

Ingen lätt uppgift! Vi läste på allt som
skrivits om deltan på gamla geografiska
institutionen vid Engelska parken i Uppsa-
la. Glacifluviala deltan bildas som bekant
vid Högsta kustlinjen och består av ett del-
taplan, en distalbrant och en bottenbädd.
Ofta finns även vindsorterat material i
form av dyner.

Vi kvitterade ut fältmättingsattiraljer
och drog åstad, först till Björnsjö, Märthas
hemvist. Till stationen där gick budet: »håll
tåget vid rödljusen för flickorna hinner inte

ner». Vi packade in cyklar och 13 övriga kollin och åkte till Björna varifrån landsvägsbussen förde oss till Aspsele. En skogskoja hyrd av Modo blev vårt hem under fem veckor. Där fanns en vedspis, två stolar, ett bord och två turistsängar, tyvärr utan madrasser! Elektricitet saknades men en vattenståndare och ett torrdass fanns utanför.

Märkligt nog hade vi förfärligt roligt hela tiden: upp klockan fem, rafsa fram lämpliga kläder ur högen som tjänade som madrass, ut i naturen!

Vi »gick över området». Vi tittade på materialstorlekar. Vi sökte distalbranten. Vi insåg att dynfältet utanför kojans var väl värt att kartera. Det var nämligen nyligen

*I arbetet ingick kartering och fältmätningar.
På bilden Märtha Persson. 1956.*

avverkat! Ett problem var dock att närmsta fixpunkt låg flera kilometer bort. Vilken glädje när en dag en bil lastad med latorer dök upp. Av de medföljande lantmätarna fick vi värdet på en sten utanför vår stuga. Kartmätningen kunde börja. Men hur var det man gjorde? Vi kom snart på det. Vi triangulerade, vi märkte ut punkter och vi skrev protokoll. Morgonen därpå väcktes vi av koskällor, en flock vackra fjällkor hade rumsterat omkring bland våra markeringar. Men med bättre pinnar från ortens snickare växte vår karta fram.

En dag fick vi besök av en man som tidigare undersökt ett annat delta, med andra ord en expert. Han hette Åke Hörnsten och var utrustad med motorcykel så vi kunde snabbt visa upp området, åtminstone där vägar och stigar fanns. Vi fick bekräftat att den gode ryttaren Sandler nog hade haft

*Vi hade 13 kollin med oss i fält, plus cyklar.
På bilden Birgitta Luksepp. Skogskojan i
bakgrunden. 1956.*

lite bråttom och placerat distalbranten på fel ställe. Hurra! Vi hade något att komma med! När mannen med motorcykeln dessutom nämnde att den kände geologen Gösta Lundqvist utnämnt vår mäktiga dyn till Sveriges vackraste visste vår förtjusning inga gränser.

Vi plockade också åkerbär som transsubstansierades till likör. Det blev belöningen när uppsatsen var ventilerad.

På den tiden fanns en lanthandel i byn och där hörde vi ryktesvis att man sa att »flickorna har minsann kommit på att havet gått ända hit upp». Vi solade oss i glansen och gjorde ingenting för att förneka detta. Året därpå ventilerades vår uppsats, blev godkänd och vi kunde kvittera ut våra fil-magexamina, för att gå ut i livet och bringa Sveriges ungdom kunskap om istiden.

Vid höstens besök var lanthandeln borta, vår koja riven men den vackra dynen var oförändrat vacker!

Birgitta Luksepp, Östersund, är geografi- och biologilärare, nu pensionerad.

E-post: birgitta.luksepp@telia.com